

Gevolgen van een Brexit voor de Nederlandse en Britse landbouw

Een Brits vertrek uit de Europese Unie heeft invloed via veel kanalen en op veel terreinen. Een terrein waar alle kanalen een rol spelen is de landbouwsector, met zowel gevolgen in het Verenigd Koninkrijk als in Nederland.

SIEMEN VAN BERKUM
Senior onderzoeker bij LEI-Wageningen UR

ROEL JONGENEEL
Onderzoeker bij LEI-Wageningen UR

HANS VROLIJK
Onderzoeker bij LEI-Wageningen UR

Nu het referendum over het EU-lidmaatschap van het Verenigd Koninkrijk (VK) nadert, loopt de spanning op. De gevolgen van een uittreden kunnen op veel gebieden verstrekkend zijn voor het VK en zijn sterk afhankelijk van hoe het uittreden georganiseerd wordt. Hier zijn veel berekeningen naar gedaan voor verschillende sectoren in de Britse economie. Kader 1 geeft een schatting van de gevolgen van een Brexit voor de Britse agrarische sector. De consequenties voor de Nederlandse agrarische sector zijn kleiner, maar kunnen op sommige punten ook substantieel zijn, en worden hier besproken.

In de eerste plaats kunnen er gevolgen zijn voor de bilaterale handels- en investeringsrelaties. Het VK is al jarenlang een van de belangrijkste handelspartners van Nederland. Dat geldt ook voor agrarische producten: het VK is, na Duitsland, België en Frankrijk, de grootste afzetmarkt. Met een export- en importwaarde van respectievelijk 8,5 miljard en 2,2 miljard euro in 2015 gaat tien procent van de totale Nederlandse agrarische uitvoer naar het VK en komt vier procent van de invoer ervandaan (figuur 1).

De belangrijkste agrarische exportproducten van Nederland naar het VK zijn verse producten zoals vlees, sier- teelt en groente (met name tomaten en paprika's). Ook be- en verwerkte groente, diverse voedselproducten, dranken en veevoer zijn grote posten. Daarnaast exporteert Nederland ook landbouwmachines, kassenonderdelen en machines voor allerlei toepassingen in de voedselverwerkende industrie naar het VK, met een waarde van bijna 200 miljoen euro jaarlijks. Uit het VK importeert Nederland met name dranken (whisky), diverse voedselproducten, rundvlees en zuivel (bepaalde kaassoorten).

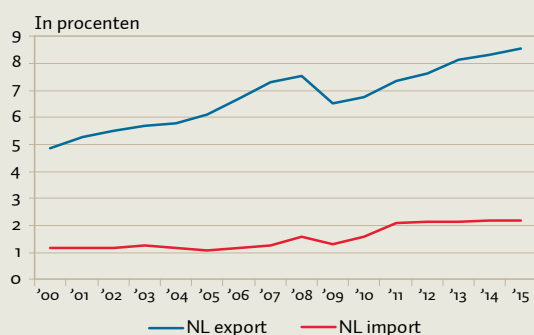
Of de handelsrelatie verslechtert door een Brexit, is lastig te voorspellen. Of Nederlandse exporteurs hun agrarische producten goedkoper kunnen aanbieden dan concurrenten uit derde landen hangt af van de prijsverhouding

tussen Nederlandse producten en die uit derde landen, en de eventuele importtarieven en -voorwaarden die het VK na een mogelijke Brexit gaat instellen voor agrarische producten. Dit zal van product tot product en in de loop van de tijd verschillen. Wel kan worden gesteld dat Nederland door zijn nabijheid en efficiënte logistieke organisatie op het gebied van verse land- en tuinbouwproducten een voordeel kan hebben ten opzichte van ver weggelegen landen.

Naast handelspartner is de Nederlandse voedings- en genotmiddelenindustrie (V&G-industrie) een grote investeerder in het VK: in 2014 was Nederland volgens gegevens van DNB goed voor een bedrag van 41,3 miljard euro aan directe investeringen in de Britse V&G-industrie. Door een Brexit kan het VK een minder aantrekkelijke bestemming voor investeerders uit Nederland of ander EU-lidstaten worden, ook doordat gunstige gemeenschappelijke fiscale regelingen voor ondernemingen uit verschillende lidstaten (EU-Richtlijn 2015/121) dan niet langer van kracht zijn (Van Limbergen en Hoeberichts, 2016, ook in deze *ESB*).

Een Brexit heeft ook gevolgen voor het EU-budget en daarmee voor de afdrachten van lidstaten. Het VK is een zogenoemde nettobetaler aan de EU, dat wil zeggen dat hun bijdrage aan de EU groter is dan hun aandeel in de uitgaven van de EU. Door een Brexit gaan de middelen van de EU dus omlaag. Als de EU haar uitgaven op hetzelfde niveau wil handhaven, zullen vanwege de nettobetalingsspositie van het VK de bijdragen van de overige lidstaten met ruim vijf procent omhoog moeten (Global Counsel, 2015).

Handel in agrarische producten met het VK **FIGUUR 1**

Bron: Eurostat

De gevolgen van een Brexit voor de Britse landbouw

Wanneer het VK de EU verlaat, zal de Britse regering twee beleidskeuzes moeten maken voor de landbouw- en voedselsector. Ten eerste behoort het VK na een Brexit niet meer tot de interne EU-markt en is het niet meer gehouden aan de handelsafspraken van de EU met derde landen. Ten tweede hoeft het VK niet langer het gemeenschappelijke landbouwbeleid (GLB) te implementeren.

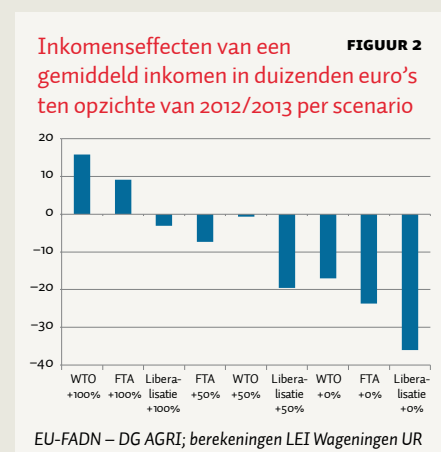
Om te laten zien wat de gevolgen kunnen zijn van verschillende beleidskeuzes, werken Van Berkum *et al.* (2016) scenario's uit met verschillende handelsbeleidskeuzes en verschillende inkomenssteunbedragen voor boeren. De effecten van de scenario's zijn in drie stappen vastgesteld. Allereerst is per scenario onderzocht wat de aannames over importtarieven en handelskosten betekenen voor de Britse importprijzen. Met het AGMEMOD-model voor de EU-landbouw is vervolgens onderzocht wat de veranderingen zijn in de prijzen voor boeren, in productie, verbruik en handel van Britse landbouwproducten. Tot slot zijn de gevolgen voor de agrarische inkomens bepaald met een bedrijfsmodel van de Britse landbouwsector dat is gebaseerd op het Farm Accountancy Data Network (FADN) van de EU.

Als het VK een vrijhandelsakkoord sluit met de EU (FTA) treden er alleen vijf procent handelskosten op. Hierdoor nemen de prijzen van landbouwproducten voor de boer met vier tot zes procent toe. Hogere prijzen lokken een toename van de binnenlandse productie uit, maar

heeft lagere vraag tot gevolg. Omdat het VK een netto-importeur is, leidt dit tot minder import. Als het VK en de EU voor onderlinge handel terugvallen op de WTO-afspraken (WTO) gelden daarnaast voor onderlinge handel de EU importtarieven. De reacties zijn hetzelfde, met een gemiddelde prijsstijging tussen de zeven en twaalf procent. Indien het VK kiest voor het liberalisatie-scenario (liberalisatie), gelden tussen het VK en de EU de EU importtarieven, maar zal het VK de tarieven voor derde landen met vijftig procent verlagen. Dan zullen prijzen voor de boeren dalen. Hierdoor neemt de binnenlandse productie af en importeert het VK juist meer.

Figuur 2 laat de inkomensgevolgen zien bij de verschillende handelsbeleidskeuzes en inkomenssteunbedragen, die variëren van handhaving van de steun uit het GLB (+100%), halvering (+50%) tot afschaffing (+0%). Zonder wijzigingen in de inkomenssteun zullen de inkomenseffecten voor de Britse boeren positief zijn als het VK kiest voor een FTA- of een WTO-scenario, omdat de prijzen voor de boeren omhoog gaan. Voor het liberalisatiescenario dalen de prijzen en dus ook de inkomens van de boeren. Omdat de Britse regeringen altijd erg kritisch geweest zijn op de inkomenssteun die via het GLB aan boeren wordt geboden (Treasury en Defra, 2005), lijkt het waarschijnlijk dat de steunbedragen kleiner worden. In dat geval volgt een inkomensdaling.

Er zijn opmerkelijke verschillen per regio en

sector. Zo zijn de inkomensveranderingen in Oost-Engeland steeds positief. Dit komt omdat ongeveer de helft van de tuinbouwsector in deze regio zit en deze sector nauwelijks wordt getroffen door verlaging van de inkomenssteun. De inkomens dalen daarentegen het hardst in Schotland, waar sterk van steun afhankelijke sectoren als akkerbouw en de schapen- en rundveehouderij belangrijk zijn. Hier waren de inkomens de afgelopen jaren zonder steun vrijwel nul.

Ook voor de consument en de overheidsfinanciën zijn er consequenties. In het FTA- en het WTO-scenario stijgen de prijzen en dus de kosten voor voedsel. De VK-begroting kan profiteren van een Brexit, omdat het VK momenteel 7,9 miljard euro bijdraagt aan het GLB-budget, maar slechts 3,8 miljard euro ontvangt.

Tot slot verandert het politieke krachtenveld in de EU na een Brexit. In het Europese politieke krachtenveld vallen grofweg drie groepen te onderscheiden: Oost-Europa – de toetreders van 2004 en 2007 – Zuid-Europa (inclusief Frankrijk) en Noordwest Europa. De Britten behoren met Nederland, Denemarken, Zweden en Duitsland tot het Noordwest-Europese blok van landen met een relatief sterke marktorientatie. Als het Verenigd Koninkrijk uit de EU stapt, verliest die groep aan kracht. In het geval van een Brexit bestaat dus de kans dat het Europese beleid op termijn minder marktgericht wordt. De open liberale houding van de EU in het handelsbeleid is mede een verdienste van de opstelling van het VK in de onderhandelingen over de vormgeving van dit beleid. Bij een Brexit kan het accent in het EU-handelsbeleid verschuiven naar een actiever gebruik van handelsbelemmeringen om vermeende oneerlijke concurrentie aan de kaak te stellen. Een minder marktgeoriënteerde of protectionistische koers van de EU is niet in het belang van Nederland met zijn reputatie als sterk exportland.

LITERATUUR

Global Counsel (2015) *Brexit: the impact on the UK and the EU*. Londen: Global Counsel.

Limbergen, D. van., en M. Hoeberichts (2016) *De economische gevolgen van een Brexit*. ESB, 101(4736), 394–397.

Treasury en Defra (2005) *A Vision for the common agricultural policy*. Londen: HM Treasury and Department for Environment, Food & Rural Affairs, december 2005.

Berkum, S. van, R.A. Jongeneel, H.C.J. Vrolijk, M.G.A. van Leeuwen en J.H. Jager (2016) *Implications of a UK exit from the EU for British agriculture*. LEI Wageningen UR. LEI Report, 2016-046.

In het kort

- ▶ De gevolgen van een Brexit voor de Nederlandse agrarische sector zijn niet goed te overzien
- ▶ Een Brexit kan grote gevolgen hebben voor de Britse agrarische sector, naar gelang het beleid dat het VK kiest
- ▶ Nederland verliest bij een Brexit een belangrijke politieke partner in de Europese arena